

Examensrätts- prövning

Utbildning i pedagogiskt
drama vid tre folkhögskolor

**Examensrättsprövning – Utbildning i pedagogiskt drama
vid tre folkhögskolor**

Producerad av Högskoleverket i april 1997

Högskoleverkets rapportserie 1997:14 R

ISSN 1400-948X

ISRN HSV-R--97/14--SE

Innehåll: Bedömnings- och utredningsavdelningen

Form: Informationsavdelningens grafiska ateljé

Tryck: Printgraf, Stockholm, april 1997

Förord

Högskoleverket prövar sedan 1 juli 1995 rätten att ge examen. Verket beslutar om examensrätt för högskolor med offentlig huvudman och yttrar sig till regeringen i fråga om examensrätt för enskilda utbildningsanordnare. I denna rapport redovisas en prövning av utbildning i pedagogiskt drama vid tre folkhögskolor.

Styrelserna vid Västerbergs, Edelviks och Ljungskile folkhögskolor har gemensamt ansökt om att de dramapedagogutbildningar som finns vid dessa folkhögskolor får examensrätt gällande högskoleexamen med yrkesinriktning, 80 poäng. Högskoleexamen med yrkesinriktning, 80 poäng finns inte som examen i högskoleförordningens bilaga 3 Examensordning. Högskoleverket har tolkat ansökan som att den avser högskoleexamen 80 poäng med viss inriktning, i detta fall inriktning mot pedagogiskt drama.

Högskoleverket har anlitat följande personer som sakkunniga: fil dr Astrid Pettersson, Lärarhögskolan i Stockholm, och fil dr Anita Lindvåg, Växjö. F.d. universitetskanslern professor Carl-Gustaf Andrén, Lund har fungerat som rådgivare åt de sakkunniga. Projektledare har varit fil kand Kerstin Ek, EKARNA konsult ab.

I rapporten redovisas de sakkunnigas prövning samt Högskoleverkets yttrande till Utbildningsdepartementet.

Agneta Bladh
generaldirektör

Innehållsförteckning

1 Missivskrivelse	7
2 Bakgrund	8
2.1 Ansökan om examensrätt	8
2.2 Problembeskrivning och preciseringar	8
3 Beskrivning	16
3.1 Gemensam utbildningsplan	16
3.2 Västerbergs folkhögskola	23
3.3 Ljungskile folkhögskola	28
3.4 Edelviks folkhögskola	33
4 Prövning av examensrätt	37
5 Förslag och motiveringar	41
5.1 Högskoleutbildning vid folkhögskola	41
5.2 Förslag och motiveringar	43
Bilaga	45
Högskoleverkets yttrande	45

I Missivskrivelse

Till
Generaldirektör
Agneta Bladh
Högskoleverket

Uppdrag och arbetsätt

I december 1995 anmodade Utbildningsdepartementet Högskoleverket att avge yttrande över inkommen ansökan om examensrätt för dramapedagogutbildningarna vid Edelviks, Ljungskile och Västerbergs folkhögskolor. Generaldirektören Agneta Bladh uppdrog åt Gruppen för prövning av examensrätt inom lärarutbildningsområdet – ”Lärarexamensgruppen” att pröva om dramapedagogutbildningarna vid de tre folkhögskolorna bör ges denna rätt.

Gruppen har vid denna prövning bestått av fd universitetskanslern professor Carl-Gustaf Andrén, fil dr Anita Lindvåg, fd högskolelektor vid Institutionen för humaniora vid Högskolan i Växjö och fil dr Astrid Pettersson, högskolelektor vid Institutionen för pedagogik vid Lärarhögskolan i Stockholm. Projektledare har varit fil kand Kerstin Ek, EKARNA konsult ab.

Ansökan från folkhögskolornas styrelser med underlagsmaterial har granskats av gruppen. Kompletterande uppgifter har infordrats. Vid besöken vid de tre folkhögskolorna har vi haft överläggningar med ledning och lärare och samtal med studerande. Vi har också granskat lokaler och utrustning.

Ansvariga vid de tre folkhögskolorna har tagit del av den redovisning av verksamhet och förhållanden som görs i utredningen. Vi har tagit hänsyn till deras synpunkter och uppfattar att de i allt väsentligt accepterar vår beskrivning.

Stockholm den 20 december 1996

Carl-Gustaf Andrén Anita Lindvåg

Astrid Pettersson /Kerstin Ek

2 Bakgrund

2.1 Ansökan om examensrätt

Styrelserna vid Edelviks, Ljungskile samt Västerbergs folkhögskolor ansöker om att de dramapedagogutbildningar, som finns vid dessa folkhögskolor, får examensrätt gällande högskoleexamen med yrkesinriktning, 80 poäng.

Eftersom denna yrkesexamen inte finns i högskoleförordningen får ansökan anses gälla Högskoleexamen 80 poäng med viss inriktning. I detta fall högskoleexamen med inriktning mot pedagogiskt drama.

Enligt ansvariga för pedagogiskt drama på folkhögskolorna kan utbildningen närmast jämföras med bildläroarbildningen i högskoleförordningen. Ett problem är dock att denna utbildning är treårig och omfattar 120 poäng.

2.2 Problembeskrivning och preciseringar

I § 2 i högskolelagen SFS 1992:1434 1 kap. ”Inledande bestämmelser” sägs

Staten skall som huvudman anordna högskolor för

- 1. utbildning som vilar på vetenskaplig eller konstnärlig grund samt beprövad erfarenhet och*
- 2. forskning och konstnärligt utvecklingsarbete samt annat utvecklingsarbete.*

En fortlöpande diskussion har förts om vilka förutsättningar och kriterier som bör gälla för erhållande av olika examensrätter, enligt högskoleförordningen. En utgångspunkt har varit de kriterier som tagits fram för godkännande av magisterexamen vid vissa högskolor (Ds 1992:127) och magisterexamensprövning (Kanslersämbetets rapport 1993:2) samt för utredningen om de frikyrkliga seminarierna som högskolor (Kanslersämbetets rapport 1993:1). Hittills har vårt arbete resulterat i sex rapporter om examensrätt inom läroarbetsområdet och en för biodynamisk odling (Kanslersämbetets rapport 1994:2 – Examensrätt inom läroarbetsområdet; rapport december 1994 – Grundskolläroarexamen vid vissa högskolor; rapport februari 1995 – Prövning av läroarbetsutbildningar vid Waldorfseminariet i Kungälv och Kanslersämbetets rapport 1995:6 – Examensrätt

för Waldorfbildningar, Högskoleverkets rapport december 1995 – Grundskolläraexamen vid högskolan i Borås, Högskoleverkets rapport 1996:2 – Examensrättsprövning, utbildning i biodynamisk odling samt rapport juni 1996 – Gymnasieläraexamen vid Högskolan i Halmstad). I rapporten ”Examensrätt för Waldorfbildningar” bedöms också två konstnärliga utbildningar som ej är lärarutbildningar.

Ovanstående kriteriers relevans för dramapedagogutbildningen vid ovanstående folkhögskolor har diskuterats.

Enligt högskolelagen (se ovan) kan högskoleutbildning inte bedömas efter både en vetenskaplig och en konstnärlig grund utan det handlar om antingen eller. Frågan är då om pedagogiskt drama är en utbildning som vilar på vetenskaplig eller konstnärlig grund.

I den lokala studieplanen för Västerbergs folkhögskola (96-04-26) beskrivs drama som ”såväl ett ämne som en metod och en pedagogik”.

Drama som *ämne* är ”en estetisk/konstnärlig verksamhet som utvecklar deltagarnas kreativitet och förmåga att agera”.

Drama som *metod* används i arbetet ”med att undersöka, gestalta och reflektera känslor, tankar och upplevelser förknippade med pedagogiskt arbete och ledarskap”.

Drama som *pedagogik* ”bygger på upplevelsens pedagogik. Det är pedagogens uppgift att skapa ramar för och ge impulser till växande processer, där deltagarna i aktivt samspel med varandra kan utveckla sitt eget tänkande och sin egen förmåga att uttrycka sig på allehanda sätt”.

I den lokala studieplanen för Ljungskile folkhögskola gör man indelningen i drama som ämne och drama som pedagogik.

Dramapedagogiken bygger på *Upplevelsens pedagogik*. De studerande väntas efterhand bygga upp sin förståelse av drama som konstnärligt och pedagogiskt ämne. Kunskapssökandet startar i egna erfarenheter och problemområden, fördjupas genom upplevelser och analys av dramaarbetet och utvecklas genom föreläsningar, seminarier, studiebesök och tillämpning samt litteraturstudier.

Dramapedagogiken är en *aktivitetspedagogik* som bygger på *problembaserat lärande*.

Dramaämnet tillhör *konstarterna*. Att arbeta med det egna skapandet är en utgångspunkt för att kunna leda andra människor i konstnärlig verksamhet.

Dramaämnet är ett *språk*. Det tillhör människans olika uttrycksformer.

Trots ovanstående definitioner av drama som ”en estetisk/konstnärlig verksamhet” och som en ”konst” kommer vi att bedöma utbildningen efter den vetenskapliga grunden eftersom det i den, för de tre folkhögskolorna, gemensamma utbildningsplanen för dramapedagogutbildningen under punkt 4 står ”I övrigt gäller att detta utbildningsprogram skall vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet samt ha forskningsanknytning i enlighet med högskolelagen . . .” Vid antagningsintervjuerna vid Ljungskile folkhögskola betonas också att pedagogiskt drama inte är en konstnärlig utbildning utan en ledarutbildning.

Enligt folkhögskolan skiljer sig dramapedagogutbildningen från annan folkhögskoleutbildning genom

- att det finns en klar struktur, uttryckt i en utbildningsplan
- en annorlunda antagningsnivå anpassad till högskolans krav
- att år 2 innebär en fördjupning och en högre grad av teoretisering
- att utbildningen är målinriktad och yrkesinriktad.

Anledningen till att utbildningen bör ligga på folkhögskolan är, enligt ansvariga för utbildningen till dramapedagog, att ramarna på folkhögskolan är speciellt lämpliga för utbildningen bland annat genom sin flexibilitet, sina små grupper och ett annorlunda arbetssätt. Det finns en lång erfarenhet av utbildning i pedagogiskt drama på Västerbergs och Ljungskile folkhögskola (sedan 1974).

Samtidigt är det för folkhögskolornas del en svårighet att få både tillräcklig bredd och tillräckligt djup på utbildningen. Dramapedagogutbildningen ligger som en ö i en studiemiljö med en uttalat annorlunda målsättning och med andra krav både på lärarkompetens och förkunskaper hos de studerande.

Begreppet ämne

I Kanslersämbetets rapport 1993:1, De frikyrkliga seminarierna som högskolor – en utredning, gjordes en genomgång av begreppet ämne (s 11).

Begreppet ämne innehåller flera aspekter. Ett ämne kan för det första vara en utbildning med egen forskarorganisation. Ett sådant ämne företräds av en eller flera professorer. Inom dessa ämnen finns alltid flera disputerade lärare anställda. Ett ämne kan för det andra vara en övergripande kurs som är sammansatt av flera olika forskarämnen, till exempel afrikanistik eller journalistutbildning. Det är då det övergripande temat som utgör "ämnet" medan lärarna kan ha sin förankring i andra forskarämnen. Ett ämne kan för det tredje i praktiken bestå av flera forskningsområden med egna ämnesföreträdare. Biologi, kemi och fysik kan anföras som exempel i det sammanhanget.

Vid folkhögskolorna torde den andra definitionen gälla. Pedagogiskt drama är en övergripande kurs med lärare som har sin förankring i andra ämnen som pedagogik, psykologi, litteraturvetenskap, vårdvetenskap, teatervetenskap osv. I utbildningsplanen för pedagogiskt drama definieras ämnet drama (se ovan) som "en estetisk/konstnärlig verksamhet som utvecklar deltagarnas kreativitet och förmåga att agera".

Korta kurser i pedagogiskt drama ingår som regel i utbildningen av lärare, forskollärare och fritidspedagoger. Kurser ges också vid vissa högskolor och universitet, 20–60 poäng (Pedagogisk uppslagsbok 1996 s 471).

Docent Lennart Wiechel som i ämnet pedagogik disputerat på "Roller och rollspel" ser pedagogiskt drama i Sverige som ett eget ämne, ett kommunikationsämne, ett multimedialt språk som i sig rymmer teater, pedagogik, sociologi och språk. Enligt Pedagogisk uppslagsbok är ämnet pedagogiskt drama utvecklat ur barnkunskap, reformpedagogik och teater.

I det engelska skolsystemet är pedagogiskt drama etablerat som en pedagogisk metod.

Vid Linköpings universitet och Högskolan i Gävle/Sandviken, med vilka dramapedagogutbildningen vid folkhögskolorna har samarbete, anser man att det är inom ämnet pedagogik som fortsatta studier vid universitet eller högskola kan ske.

Nedan presenteras de kriterier som sakkunniggruppen anser bör uppfyllas för att utbildningen till dramapedagog ska bedömas som högskolemässig.

Lärarkompetens, kompetensutveckling och forskningsaktivitet

Högskolelagen (HL 1992:1434) föreskriver att verksamheten vid högskolan ”skall bedrivas så att det finns ett nära samband mellan forskning och utbildning” (1 kap 3 §). För högskolans utbildning innebär det att den ska vila på vetenskaplig eller konstnärlig grund samt på beprövad erfarenhet (2 §).

Detta innebär att en kvalificerad lärarkompetens krävs för att en utbildning ska kunna karaktäriseras som en högskoleutbildning. Möjlighet att vidmakthålla och utveckla denna kompetens måste också finnas. Enligt HF, bilaga 3, anges endast att ”högskoleexamen uppnås efter fullgjorda kursfordringar om sammanlagt minst 80 poäng med viss inriktning enligt respektive högskolas närmare bestämmande”. I rapporten om de frikyrkliga seminarierna som högskolor (Kanslersämbetets rapport 1993:1) förs ett resonemang om lärarkompetens på olika nivåer inom högskolan och en av slutsatserna blir att i den mån högskolan avser att examinera på 80-poängsnivån kan det accepteras att lärare motsvarande adjunktstjänster återfinns. För adjunktstjänster gäller examen från grundläggande högskoleutbildning (motsvarande) och pedagogisk skicklighet.

För att kravet att högskolans utbildning ska vila på vetenskaplig grund och att det ska finnas ett nära samband mellan forskning och utbildning ska kunna uppfyllas, krävs dock att det finns vetenskapligt skolade lärare vid utbildningsinstitutionen ifråga. Det räcker alltså inte med enbart adjunktskompetenta lärare.

Ett avgörande kriterium vid bedömningen av en utbildnings högskolemässighet är således att undervisning bedrivs av disputerade lärare med ansvar för forskning och utveckling inom ämnet eller ämnesområdet. Undervisning som leder till högskoleexamen på 80-poängsnivån har inte samma direkta krav på relatering till forskarutbildning som kandidat- eller magisterexamen. Dock måste möjligheter finnas att bygga på studierna inom högskolans eller universitetets ram.

Antalet disputerade lärare bör stå i proportion till den nivå examen avser. Beträffande högskoleexamen med inriktning mot pedagogiskt drama ska minst en disputerad lärare finnas i något av ämnena pedagogik, psykologi, litteraturvetenskap eller teatervetenskap.

Eftersom drama som ämne är ”en estetisk/konstnärlig verksamhet måste krav ställas på lärarkompetens även på det konstnärliga området”.

Det är viktigt, med tanke på utbildningens kvalitet, att en kontinuerlig uppbyggnad av lärarkompetensen sker. Statsmakternas intentioner är att alla högskolelärare ska ha doktorsexamen (motsv.). Möjligheter till forskarutbildning ska finnas för icke disputerade lärare. Vetenskaplig ledning som har ansvar att knyta forskning till den praktiska verksamheten bör finnas.

Ämnesdjup och ämnesbredd

Det finns en spänning mellan ämnesbredd och ämnesdjup i högskolan när det gäller utbildning. I den nya högskoleförordningen framhålls vikten av ett ökat ämnesdjup. Samtidigt finns en strävan på högskolorna att ge de studerande en bredare helhetssyn och ett arbetssätt där man bearbetar frågeställningar på ett tvärvetenskapligt sätt. Både ett ämnesspecifikt och ett ämnesövergripande förhållningssätt kräver goda ämnesteoretiska kunskaper. Högskolelagen föreskriver att utbildningen ska ge goda ämneskunskaper. Ett tvärvetenskapligt synsätt kan göra att man formulerar frågor och problem på ett annat sätt än i det enstaka ämnet. Det innebär dock inte att man kan ge avkall på det vetenskapliga förhållningssättet och ett rimligt ämnesdjup.

Praktik

En praktikorganisation måste finnas eller vara under uppbyggnad med kompetenta handledare. Möjligheter till kompetensutveckling ska erbjudas praktikhandledare på fältet. Detta gäller såväl ämnesteorier som pedagogik. Riktlinjer för ett samarbete mellan fält och högskola ska finnas. En väsentlig del av praktikperioden ska övervakas av handledare med relevant akademisk utbildning.

Behörighet och antagning

För att bli antagen till grundläggande högskoleutbildning krävs att sökanden har allmän behörighet och dessutom den särskilda behörighet som kan vara föreskriven.

Examensarbete

Examensarbetet ska bygga på vetenskaplig grund. Fördjupningsstudier och uppsatsarbete ska omfatta 5–10 poäng. Handledarkompetens måste finnas för detta. Examensarbetet ska finnas i skriftlig form och diskuteras vid ett seminarium med opponent.

Kritisk och kreativ miljö

En god och stimulerande arbetsmiljö utgör en förutsättning för att högskolans lärare och studerande ska fungera på bästa sätt. Detta gäller såväl den intellektuella som den materiella miljön. Ett rikt spektrum av ämnen relaterade till varandra inom ett universitet eller en högskola har alltid uppfattats som stimulerande och utvecklande. Lärare och studenter får då möjligheter till kontakter över ämnes- och institutionsgränser och därmed möjlighet att vidga perspektiven. Ett speciellt problem erbjuder en utbildningsanordnare som avser att låta en enstaka högskolemässig utbildning rymmas inom ramen för ett utbildningsuppdrag med annan målsättning. Det innebär att miljön mycket väl kan vara både kritisk och kreativ, men den garanterar inte att totalmiljön är på en vedertagen vetenskaplig nivå och kan utveckla studenternas förmåga till informationsutbyte på vetenskaplig nivå, vilket föreskrivs i HL 1 kap § 9.

När det finns utbildningar med icke statliga anordnare måste de, enligt vår mening, tillåtas att ha en tydlig profilering, men de studerande ska erbjudas möjligheter att få kännedom om olika inriktningar. De måste få många olika tillfällen till reella diskussioner om möjligheter och begränsningar för olika synsätt inom pedagogiskt drama. Det är enligt vår uppfattning viktigt att beakta dessa utbildningsmiljöns förutsättningar, kontakter med angränsande universitet och högskolor och därmed möjlighet att undvika isolering och ensidighet.

Utvärdering och kvalitetssäkring

I proposition 1992/93:1 kapitel 10 "Kvalitet och utvärdering" sägs att det i den interna utvärderingsverksamheten är viktigt att varje högskolestyrelse tillser att "det utarbetas planer/program/strategier för en systematisk och kontinuerlig utvärderingsverksamhet". I propositionens förslag till "Lag om tillstånd att utfärda vissa examina", föreskrivs också i femte paragrafen att "En enskild utbildningsanordnare som fått tillstånd att utfärda examina är skyldig att medverka i uppföljningar och utvärderingar av utbildningen".

Möjlighet till fortsatta studier

En tydlig intention i högskoleväsendet är att studierna ska vara påbyggbara. Möjligheten att tillgodoräkna sig vissa studiepoäng är ett annat exempel. Den studerande bör ges möjlighet att efter examen till exempel genom tillgodoräknande av poäng i utbildningen kunna bedriva fortsatta studier vid svenskt universitet eller högskola.

Bibliotek och litteraturförsörjning

Högskolestudier med betoning på ett undersökande och probleminriktat arbetssätt och självständiga studier ställer allt större krav på en utvecklad biblioteksfunktion.

Högskolan ska kunna ge biblioteksservice på en vetenskapligt acceptabel nivå. Facklitteratur ska finnas, representerande olika synsätt och teorier inom ämnesområdet. Viktigt är att det också finns utländsk facklitteratur och utländska facktidsskrifter. Väl fungerande litteratursökningssystem är en nödvändighet. Önskvärt är också att de studerande har tillgång till läsplatser både för enskilda studier och för arbete i grupp.

Lokaler och utrustning

När det gäller lokaler och utrustning för utbildning finns det anledning att beakta inte bara den tekniska utrustning som kan behövas utan också i vilken mån undervisningslokalerna är utformade, möblerade och utrustade så att de ger möjlighet till flexibilitet vid inläring och undervisning. Utbildningen bör tillhandahålla en kreativ inlärnings- och forskningsmiljö.

Informationsteknologi

Informationsteknologins betydelse för samhällsutvecklingen betonas alltmer. De studerande ska ha tillgång till datorer med programvara för sina rapporter och examensarbeten. Av vikt är att de studerande får en förtrogenhet med datorer som medel för såväl kommunikation som kunskapsinhämtande och kunskapsförmedling. I detta ingår också att bli medveten om datorns möjligheter och begränsningar i undervisningssammanhang. De studerande ska genom utbildningen få erfarenhet av och kompetens att använda datorbaserad informationssökning och kommunikation i sin yrkesroll.

Internationalisering

Internationella kontakter och samarbetsprogram samt utbyte av lärare och studenter bör vara utvecklade och åtminstone planerade för de studerande.

3 Beskrivning

3.1 Gemensam utbildningsplan

En gemensam utbildningsplan för dramapedagogutbildningen har antagits av rektorer och lärare vid Edelviks, Ljungskile och Västerbergs folkhögskolor den 6 juni 1996. Den ersätter utbildningsplanen från 28 augusti 1985.

Utbildningens *mål* enligt denna är att den studerande ska ha tillägnat sig

- goda grundläggande kunskaper om och insikter i drama som ämne och som pedagogisk och konstnärlig metod,
- goda kunskaper om och färdigheter i pedagogiskt ledarskap och grupp psykologi,
- god förmåga att planera, genomföra och utvärdera dramapedagogiskt arbete för olika grupper och verksamheter,
- sådana insikter i drama, pedagogik och metodik som krävs för att bedriva dramapedagogiskt arbete inom områdena: skola och utbildning, vård och omsorg, kultur- och fritidsverksamhet, föreningsverksamhet, arbetsliv och organisation,
- god självkänedom, social kompetens och förmåga till lagarbete.

Utbildningen omfattar följande *kurser*:

- Drama 1–20 poäng
- Drama 21–40 poäng
- Pedagogik 1–20 poäng
- Metodik och handledd praktik 1–20 poäng

Under det första året ges breda allmänkunskaper om hela det dramapedagogiska fältet. De studerande ges grundkunskaper om ledarskap och om pedagogiska och kreativa processer. Metodik och teori sätts in i ett brett samhälleligt perspektiv. Under det andra året fördjupas det metodiska kunnandet under två praktikperioder motsvarande sammanlagt 10 poäng. Det andra året innehåller förutom praktik och specialarbete fördjupade studier i ledarskap, dramapedagogik i ett nationellt och internationellt perspektiv samt teater.

En kurs i teater innehåller både teater teori, teaterhistoria, pjäsanalys och föreställningsanalys, regi och skådespeleri, scenografi och teaterteknik. Egen teaterproduktion genomförs också med dramapedagogiska arbetsmetoder som en del av grupprocessen.

En gemensam litteraturlista finns där man lokalt har rätt att lägga till respektive ta bort en del litteratur. I litteraturstudierna ingår, förutom pedagogisk och psykologisk litteratur, böcker om kreativitet och skapar-förmåga.

De studerande har 30–32 lärarledda 40 minuterspass per vecka.

Examensarbetet ska omfatta 5 poäng och ligga på B-nivå. Det ska uppfylla samma krav som examensarbeten på samma nivå på högskolor och universitet. (Vidare se under respektive folkhögskola.)

Utbildningsbevis utfärdas av respektive folkhögskola. Som betyg över avlagda kurser används benämningen godkänd eller underkänd.

Examination

Undervisningen är organiserad i block, som dock ej är identiska på de tre folkhögskolorna. Tillsammans täcker blocken den gemensamma utbildningsplanen. På Västerbergs och Edelviks folkhögskolor görs, efter varje block, individuella utvärderingar med de studerande. Varje vecka skriver två elever dagbok som är avsedd för gruppen. Eleverna för också individuella dagböcker. På Västerberg sker dessutom varje vecka en utvärdering i grupp med fokus på individen.

På Ljungskile är utbildningen indelad i olika delkurser. Bedömning sker efter avslutad delkurs. Examination sker på olika sätt genom muntlig och skriftlig individuell examination, kompletterad med gruppexamination. Det kan vara till exempel individuella inlämningsuppgifter eller litteraturseminarier i hela gruppen.

Både självständigt och handlett praktiskarbete värderas. Efter praktikperioderna kommer praktikredovisningar.

För att vara behörig till studier i årskurs 2 krävs betyget godkänd på samtliga delkurser i årskurs 1.

Organisation

För varje folkhögskola finns en *linjenämnd*.

Den senaste *utbildningsplanen* (se ovan) har tjänat som vägledning vid revidering av nu gällande lokala plan och kursplaner på respektive folkhögskola.

Ett *Utbildningsråd* med en rådgivande funktion har funnits för samordning mellan dramapedagogutbildningarna sedan 1974.

Förutom samarbetet i Utbildningsrådet, som träffas två gånger per termin, finns kontakter på rektorsnivå genom informella telefonkontakter och genom rektorsråden. De tre linjenämnderna behandlar också forskningsfrågor. Lärarna träffas på lärardagar och gästföreläser också på varandras utbildningar. Folkhögskolorna har sammankomster med samtliga dramapedagogelever och de studerande tillbringar viss tid på varandras folkhögskolor.

Lärarkompetens

Var och en av de tre folkhögskolorna har sina egna lärare för dramapedagogutbildningen (se beskrivningar nedan). Ett visst utbyte av lärare sker mellan de olika folkhögskolorna. Två av lärarna vid Västerbergs dramapedagoglinje och två av lärarna från Ljungskile undervisar ett antal timmar på Edelviks dramapedagogutbildning. En av dessa lärare från Västerbergs folkhögskola undervisar också i Ljungskile. Ett tiotal gästföreläsare som undervisar mellan 3 och 30 timmar per läsår tillkommer. Varje folkhögskola bjuder in sina egna föreläsare, men tre gästföreläsare har varit gemensamma för alla.

Antagning

För antagning till dramapedagogutbildningen krävs högskolebehörighet. Dispens kan ges för äldre studerande med lång arbetslivserfarenhet och två års studier på gymnasienivå i svenska, engelska och samhällskunskap. Dessutom krävs att den sökande har fyllt 20 år, har minst ett års arbetslivserfarenhet, ledarerfarenhet från pedagogisk verksamhet samt minst 100 timmars erfarenhet av drama och amatörteater som deltagare. Till ansökningshandlingarna ska bifogas ett personligt brev. Alla behöriga som söker utbildningen kallas till en eller två dagar på folkhögskolan där de under ledning av studerande som är i slutet av sin utbildning får praktiskt pröva drama. Därefter intervjuas samtliga sökande.

Lärarna från de folkhögskolor som har antagning träffas och diskuterar. En sökande som blivit antagen kan föreslås plats på en av de andra folkhögskolorna och komma in på sitt andrahandsval.

Cirka 200 personer om året har sökt till dramapedagogutbildningarna de senaste åren. Västerbergs folkhögskola tar in 16 studerande varje år, Ljungskile folkhögskola tar in 18 och Edelviks folkhögskola tar in 16 studerande vartannat år. Det innebär att sammanlagt drygt 30 studerande tas emot varje år.

Under våren 1996 har en allmän kurs med dramainriktning givits vid Ljungskile folkhögskola för dem som inte har fullständig behörighet för att söka till dramapedagogutbildningen.

De flesta studerande fullföljer utbildningen. Enstaka personer kan rådas att göra ett uppehåll och arbeta med sin personliga utveckling innan de fortsätter utbildningen.

Praktik och praktikhandledare

Under praktikperioderna sker ett samspel mellan teoribildning och praktik. Under första året utgörs praktik och metodik av 5 poäng. De studerande genomför lektionspass i den egna klassen samt auskulterar och praktiserar hos yrkesverksamma dramapedagoger under termin 1. Under termin två har de studerande kortpraktik där man parvis genomför två lektionspass per vecka under åtta veckor.

Andra läsårets praktik inleds med ett handledarseminarium på folkhögskolan. Därefter kommer den första av två praktikperioder på sju veckor vardera där de studerande praktiserar 12 undervisningstimmar per vecka. Mellan de två praktikperioderna kommer de studerande till folkhögskolan för att sammanfatta sina erfarenheter, få uppsatshandledning och förbereda den andra praktikperioden. Varje praktikant och handledare får besök av ansvarig lärare en dag per praktikperiod. Ljungskile har sina två stora praktikblock den sista terminen och de övriga två folkhögskolorna förlägger dem till termin tre. Den studerandes personliga ledarutveckling är en viktig del i utbildningen och fokuseras också under praktiken. Uppföljning och bearbetning sker i ett samtal mellan praktikant, praktikhandledare och lärare vid dramapedagogutbildningen.

I samråd med utbildningsledaren väljer de studerande själva praktikhandledare. De studerande har möjlighet att göra en praktikperiod utomlands.

Riktlinjer finns för praktiken och praktiska anvisningar för praktikhandledarna.

Praktikhandledarna återfinns i vitt skilda sammanhang från förskola till lärarhögskola, inom Vår Teater, i kommunala kulturskolor och vid barnkulturcentra, på studieförbund, på museer, i kulturprojekt och på olika vårdinstitutioner.

Normalt krävs att praktikhandledaren ska ha en tvåårig dramapedagogutbildning, auktorisation från RAD, Riksförbundet Auktoriserade Dramapedagoger, och minst fyra års erfarenhet som minst halvtidsarbetande dramapedagog. Flera av handledarna har dessutom akademiska meriter och utbildning i ledarskap på Kordainstitutet.

Utvärdering/kvalitetssäkring

Utvärderingen ses som ett instrument att höja medvetenheten om pedagogiska processer och dess effekter och som en träning för självständig och kritisk bedömning av det egna och andras pedagogiska arbete. Utvärderingen ligger också till grund för exempelvis förändring av utbildningens form och innehåll.

Internationalisering

Lärarna på alla tre folkhögskolorna deltar regelbundet i internationella dramakonferenser och seminarier. Kontakter finns med internationella nätverk samt utländska högskolor och universitet.

Under fjärde terminen görs en obligatorisk resa till annat land som en del av studierna av drama i ett internationellt perspektiv. Studieresor har de senaste åren gått till Danmark, England, Finland, Italien, Holland och Norge.

Möjlighet till fortsatta studier

År 1992 startade överläggningar med Högskolan i Gävle/Sandviken och Linköpings universitet för att finna vägar till övergång från dramapedagogutbildningen till en fil kand med möjlighet att gå vidare till en forskarutbildning. Överläggningarna resulterade i en ny utbildningsplan och en ansökan om examensrätt enligt högskoleförordningen. En kurs i kulturpedagogik

21–40 poäng med särskild inriktning på dramapedagogik, i samverkan mellan Västerbergs folkhögskola och Högskolan i Gävle/Sandviken var planerad till hösten 1995, men ställdes in då frågan om examensrätt inte var löst.

Våren 1993 tillsattes en arbetsgrupp kring frågan om samverkan mellan folkhögskola och högskola/universitet. I gruppen ingår representanter för utbildningarna i pedagogiskt drama vid Edelviks, Ljungskile och Västerbergs folkhögskolor samt Högskolan i Gävle/Sandviken och Linköpings universitet. Att kontakter tagits med Högskolan i Gävle/Sandviken och Linköpings universitet beror på att de har institutioner med en naturlig anknytning till folkbildning och dramapedagogik. Det gäller Institutionen för Humaniora och Samhällsvetenskap (där man ger kulturpedagogik på nivåerna A–C) i Gävle/Sandviken och Institutionen för pedagogik och psykologi i Linköping. Av underlaget från folkhögskolorna framgår att under förutsättning att de får examensrätt för dramapedagogutbildningen är Högskolan i Gävle/Sandviken och Linköpings universitet beredda att godkänna de poängsatta kurser som ingår i utbildningen och med dessa som grund ge fördjupade kurser som leder fram till kandidatexamen.

En kandidatexamen kan utfärdas om ett ämne har studerats upp t.o.m. 60-poängsnivån. Det ämne som är aktuellt är pedagogik eller kulturpedagogik. Detta ämne är man beredd att erbjuda dramapedagogerna och då med en dramapedagogisk inriktning. Yrkespraktiken om 20 poäng räknas inte in. Det innebär att 60 poäng kan tillgodoräknas i en kandidatexamen. Komplettering sker med pedagogik 40 poäng och ytterligare ett ämne om 20 poäng.

För studier i ämnet pedagogik vid Linköpings universitet får studerande med fullföljd dramapedagogutbildning från någon av de tre aktuella folkhögskolorna tillgodoräkna sig 20 poäng pedagogik.

Högskolestudier, efter en eventuell högskoleexamen med inriktning dramapedagog, har av Anna-Karin Waldemarson vid Ljungskile folkhögskola, skissats på följande sätt.

Forskarutbildning
Linköpings universitet
under planering

Kandidatexamen,
med 140 poäng lästa

Valfri kurs på
valfri högskola/universitet
exempelvis
följande kurser

Fortbildning i samverkan
Ljungskile folkhögskola/
Linköpings universitet
(klart)
Västerbergs folkhögskola/
Högskolan i Gävle-Sand-
viken (under planering)

Högskoleexamen med
yrkesinriktning till
dramapedagog 80 poäng
Edelviks, Ljungskile och
Västerbergs folkhögskolor
(Avvaktar svar på ansökan
om examensrätt)

Grundläggande dramakurs
för de som vill skaffa
behörighet att söka till
dramapedagogutbildningen
Ljungskile folkhögskola
(klart)

160 p

sociologi 1-20 p

psykologi 1-20 p

drama 41-60 p

socialpsykologi 1-20 p

media 1-20 p

teatervetenskap 1-20 p

pedagogik 61-80 p

konstvetenskap 1-20 p

pedagogik 41-60 p

pedagogik 21-40 p

drama 21-40 p

yrkespraktik 1-20 p

drama 1-20 p

pedagogik 1-20 p

kursbevis

Arbetsfält

Studerande som fullföljt utbildningen till dramapedagog finns idag på många ställen i yrkeslivet. Några exempel

- arbete i en kulturförening med teater och drama för arbetslösa mellan 17 och 65 år i ett EU-samarbete
- anställning vid kulturskola i Gävle (arbetar med elever i skolorna, fortbildning av lärare och som projektledare inför en kulturkonferens)
- konsult i företagsutveckling
- anställning vid vårdlärarutbildning
- arbete i Lysekils församling/skolkyrkan ABF på lågstadiet, vid konfirmandundervisning, med ungdomar

Enligt dramalärarna får många i dagsläget anställning i gymnasieskolan och i kommunala kulturskolor.

3.2 Västerbergs folkhögskola

Allmän beskrivning

Folkhögskolan med Landstinget Gävleborg som huvudman har 260 årselever, varav 226 på långa kurser, 13 heltidsanställda lärare, tre lärare anställda på 75 procent och fyra lärare på 50 procent. Ingen av lärarna har forskarutbildning.

På skolan finns en allmän linje – tre årskurser med inriktning mot kultur, miljö och Europafrågor. Till allmän linje räknas också skivlinjen samt linjen för lindrigt begåvningshandikappade. Skolan har tre kulturlinjer: Hantverkslinjen med tre grenar – konsthantverk, vävning och slöjd, musiklinjen för fiol, sång och piano samt den tvååriga yrkesutbildningen till dramapedagog. En kurs för invandrare ”Svenska som andraspråk” finns också.

Folkhögskolan har samarbete med två folkhögskolor i Tanzania – Njombe och Ulembwe. Flera av skolans lärare har arbetat längre eller kortare perioder i Afrika. För närvarande är en av dem stationerad i Beira i Mozambique och arbetar med folkbildning och uppbyggnad av folkhögskolor.

Dramapedagogutbildningen

På Västerbergs folkhögskola startade dramapedagogutbildningen 1974. År 1976 blev den tvåårig. Antalet studerande är 32. Sexton studerande antas varje år.

Utbildning

Drama utgör 20 poäng under det första året. Pedagogiken upptar 15 poäng integrerad i olika block som Drama med barn 8 veckor (4–12 år), Drama i skolan 8 veckor (tyngdpunkt tonår), Drama i kultursektorn 7 veckor, Drama i vårdsektorn 4 veckor och Dramateori 4 veckor. Även praktik och metodik 5 poäng ingår.

Lärarkompetens och ämnesdjup

Det finns fyra ordinarie lärare i dramapedagogutbildningen. En av dessa har full tjänst, två har 75 procent plus 25 procent vardera som vikariat. Den fjärde som har en tjänst på 75 procent är tjänstledig. Ingen av de ordinarie lärarna har forskarutbildning. Nedan de ordinarie lärarnas kompetens.

- Fil kand och fil mag med bland annat ämnena teaterhistoria (3 betyg), litteraturhistoria med poetik, historia, nordiska språk och konsthistoria (= 180 poäng). Dessutom pedagogik 21–40 poäng och pedagogiskt drama 41–60 poäng samt psykodramautbildning 15 veckor.
- Folkhögskola 2 årskurser, kulturhistoria 1 år, levande verkstad 1 år.
- Yrkesinriktad kurs i dramatik, Uppsala universitet 40 poäng, allmänpraktisk medialinje, Dramatiska institutet 40 poäng
- Folkhögskollärlinjen, Linköping, examen 40 poäng
- Teatervetenskap, Stockholms universitet, 40 poäng.

- Teatervetenskap 60 poäng
- Filmvetenskap 40 poäng
- Dramatik 20 poäng
- Pedagogik 20 poäng

Den som är tjänstledig har

- Psykologexamen, Uppsala universitet 120 poäng
- Psykologutbildning efter grundexamen 80 poäng
- Dramatik 60 poäng

Två timlärare har 50–75 undervisningstimmar/läsår. En av dem är högskoleadjunkt i pedagogik vid Högskolan Dalarna och doktorand vid Uppsala universitet. Hon svarar för den vetenskapliga delen av undervisningen. Den andre har amerikansk mastersutbildning från universitetet i Illinois förutom jur kand och fil kand och är en av förgrundsgestalterna för utvecklingen av dramapedagogik i Sverige.

Till detta kommer ett stort antal gästlärare med 5 till 30 undervisningstimmar. Dessa kan, enligt Västerbergs folkhögskola, grovt indelas i

- Dramapedagoger med mångårig erfarenhet och med en välutvecklad egen metodik, oftast verksamma i närområdet.
- Utländska dramaspecialister
- Föreläsare från högskola/universitet
- Teater-, röst-, musik- och rörelsepedagoger

Två av gästlärarna är lektorer från Högskolan i Gävle/Sandviken.

Kompetensutveckling

Skolans anslag för fortbildning är 170 000 kronor. Dramalärarnas anslag för fortbildning inklusive handledning var 1996 ca 35 000 kronor. Dramalärarna deltar vid internationella forskningsseminarier och kongresser samt på specialkurser i Sverige. Folkhögskolan ger t.ex. bidrag till psykodramautbildning. Kompetensutveckling för dramalärarna sker dessutom genom de gästlärare som anlitas. Lärarna engagerar sig i olika projekt som kan tillföra ny kunskap inom området.

Examensarbetet

Under första året ägnas en vecka åt studier av teori- och metodfrågor som förberedelse för examensarbetet. Viss litteratur ska vara inläst i förväg. Begrepp diskuteras, analyser görs av texter och texterna läses ur olika perspektiv.

Andra året görs uppsatsarbetet på 5 poäng under de 14 praktikveckorna. Ca två dagar i veckan är avsatta för examensarbetet. Praktiken sker i två perioder och mellan dessa ligger en seminarievecka bland annat för uppsatshandledning. Handledningen av examensarbetet delas mellan lärarna. Alla elever får ett besök per praktikperiod och då diskuteras examensarbetet. Mycket handledning sker per telefon. Problematiska uppsatser diskuteras med doktoranden

som också ansvarar för undervisningen i forskningsmetodik och handleder lärarna. Examensarbetet diskuteras vid ett seminarium med opponent.

Forskning/utveckling

Utbildningsansvarig lärare deltar i ett internationellt forskningsprojekt om konflikthantering, en pilotstudie, med hjälp av drama tillsammans med en dramalärare och doktorand samt en professor vid pedagogiska institutionen i Lund/Malmö och en docent vid freds- och konfliktforskningsinstitutionen vid Göteborgs universitet i samarbete med ett forskningsteam professorer och dramalärare vid universitetet i Penang, Malaysia. Även Australien och Filippinerna är involverade i projektet. Till huvudprojektet i Sverige finns ännu inte pengar.

En annan lärare har i ett samarbetsprojekt mellan Rädda Barnen och RAD genomfört en typ av aktionsforskning, där dramapedagoger har utvecklat alternativa metoder att föra ut kunskap om Konventionen om barns rättigheter till såväl barn som lärare och annan personal. Detta projekt har resulterat i ytterligare projekt om utsatta barn.

De övriga två lärarna har arbetat med utvecklingsarbete omkring drama med utvecklingsstörda och metodutveckling för Levande verkstad.

Samverkan med universitet/högskola

Det har enligt folkhögskolan sedan länge funnits ett samarbete med Högskolan i Gävle/Sandviken. En av anledningarna är att ämnet kulturpedagogik vid högskolan har många beröringspunkter med dramapedagogik. År 1985/86 genomfördes en enstaka kurs i pedagogiskt drama 41–60 poäng vid Högskolan i Gävle/Sandviken i samarbete med dramapedagogutbildningen vid Västerbergs folkhögskola. Under perioden 1991–95 var två lärare på högskolan samtidigt timplärare vid dramapedagogutbildningen. Dessa har nu slutat vid Högskolan i Gävle/Sandviken och samarbete har inletts med två nya lektorer, som båda har varit gästföreläsare på dramapedagogutbildningen.

Lokaler

Dramapedagogutbildningen har ett eget hus från sekelskiftet. De två dramasalarna är ändamålsenliga och mycket vackra. Grupprummen är personliga och trivsamma. Huset rymmer också arbetsrum/kontor för dramalärarna, ett eget fackbibliotek för dramapedagogutbildningen samt färg- och formlokal.

Bibliotek, litteratur

Folkhögskolans bibliotek består av 10 000 volymer, varav 5 000 är tillgängliga för utlåning. Övriga volymer är arkiverade i väntan på en planerad större ny- och tillbyggnad. Referensbiblioteket består av 950 volymer. Kalenderåret 1996 prenumereras på 26 tidskrifter varav två danska.

Biblioteket har en alfabetisk författar- och boktitelkatalog samt en systematisk ämneskatalog. På bibliotekets dator finns Bibliotekstjänsts CD-rom "En burk för alla". Enligt avtal förnyas den två gånger per år.

Om ett till två år kommer, om allt går enligt planerna, folkhögskolan att ha en ny byggnad med ett bibliotek för samtliga linjer med uppkoppling till folkbiblioteken. Diskussioner pågår om hur man ska lösa dramautbildningens behov av att kunna söka på universitetsbiblioteken.

Dramapedagogutbildningen har ett eget fackbibliotek på ca 1 400 volymer och ett begränsat antal läroböcker. Ett tiotal facktidskrifter finns varav en engelsk. Skönlitteratur finns på folkhögskolans bibliotek och barnlitteratur lånas på biblioteket i Storvik. All obligatorisk litteratur finns i ett referensbibliotek. Inom ämnesområdet drama finns 70 volymer på engelska, 50 på danska och norska samt enstaka titlar på tyska och franska.

Informationsteknologi

Fjorton multimediautrustade datorer med fast uppkoppling till Internet finns på folkhögskolan. Dessutom finns åtta datorer som huvudsakligen används som ordbehandlare. De är tillgängliga även kvällstid för de studerande. Under läsåret 1996/97 kommer First Class att installeras för att möjliggöra distansutbildning.

Internationalisering

Under den senaste treårsperioden har dramapedagogutbildningen i Västerberg haft sju gästföreläsare från andra länder. De har kommit från USA, Brasilien, England, Ryssland och Australien. En av dramalärarna vid Västerbergs folkhögskola medverkar i en internationell pilotstudie om konfliktforskning (se forskningsaktivitet).

Under 90-talet har det internationella samarbetet på dramaområdet ökat i och med att världsorganisationen IDEA (International Drama and Education Association) skapades år 1992. En ordinarie samt två timlärare deltog i den senaste världskongressen 1995 i Australien. Två av lärarna deltog i en

dramaforskningskonferens vid universitetet i Birmingham sommaren 1996 och en lärare kommer att åka till en forskningskonferens anordnad av universitetet i Exeter i april 1997.

Dramapedagogutbildningen upprätthåller kontakter med två universitet i USA, två i England, ett i Malaysia, två i Australien, ett i Nairobi, två lärarhögskolor i Holland med flera. En före detta elev är verksam i München och en i Moskva.

3.3 Ljungskile folkhögskola

Allmän beskrivning

Ljungskile folkhögskola som startade år 1923 drivs av Stiftelsen Ljungskile folkhögskola bildad av fem organisationer, Förbundet Kristendom och skola, S:t Lukas i Göteborg, Ljungskile folkhögskolas Kamratförbund, KFUK/KFUMs riksorganisation och Ljungskile folkhögskolas Vänner. Grunden är kristen ekumenisk.

Folkhögskolan har ca 300 elever på långa kurser och 35 fast anställda lärare och är med sina ca 100 anställda Ljungskiles största arbetsplats. En lärare med fil lic examen ansvarar för IT och dataundervisning.

Under verksamhetsåret 1994/95 bedrevs nio längre ordinarie kurser och 6 längre speciella kurser för arbetslösa. Till detta kom korta kurser och konferenser. De längre kurserna är allmän linje med naturvetenskaplig, humanistisk/samhällsvetenskaplig, media respektive musikalisk inriktning. Dessutom finns en medialinje, en dramapedagogisk linje, en fritidsledarlinje, en internationell kurs "Världens kurs" och en musiklinje. De flesta från musiklinjen söker till Musikhögskolan. Bland kurserna för arbetslösa kan nämnas en läsårslång yrkesförberedande kurs för vuxna lindrigt utvecklingsstörda.

Folkhögskolan är internationellt starkt inriktad mot Indien där en folkhögskola startats. Den indiske rektorn har varit mycket på Ljungskile folkhögskola och talar svenska. Samarbete finns också med Ryssland och Baltikum. Grupper kommer därifrån till Ljungskile folkhögskola och lärare åker till Ryssland och Baltikum på konferenser. Ledarkurser anordnas i S:t Petersburg, Estland, Lettland och Litauen. De studerande på "Världens kurs" gör en treveckors studieresa till Indien.

Kontakter finns med Guatemala och Springfield College i USA. Med Springfield College samarbetar man i en mastersutbildning på 24 veckor, som pågår under ett och ett halvt år.

Redan 1968/69 bedrevs ett samarbete med Göteborgs universitet. På samhällspedagogutbildningen kunde ett betyg i sociologi och ett i psykologi läsas. Universitetet examinerade. En grundkurs i religionskunskap på 20 poäng ges på distans i samarbete med Göteborgs universitet. Folkhögskolan har kontinuerliga kontakter med detta universitet.

Dramapedagogutbildningen

Dramapedagogutbildningen startade på Ljungskile folkhögskola 1974. Denna utbildning har ett mycket starkt stöd från rektor och styrelse. Rektors bedömning är att de studerande på dramapedagogutbildningen är en mogen grupp och att dramapedagogernas pedagogik färgar av sig på ett positivt sätt på folkhögskolan i övrigt.

Utbildning

Dramapedagogutbildningen vid Ljungskile folkhögskola är organiserad under andra rubriker än vid Västerbergs folkhögskola. Blocken eller snarare delkurserna är inte primärt inriktade på yrkesområden som skola, kultur, vård osv utan utgår ifrån begrepp som Dramatiskt skapande 4 poäng, Kommunikation och skaparprocesser 6 poäng, Dramateori 5 poäng, Pedagogik och ledarskap 5 poäng, Arbetsmetoder inom drama 8 poäng, Att kritiskt granska vetenskapliga rapporter 4 poäng osv.

Lärarkompetens och ämnesdjup

Lärarna på dramapedagogutbildningen:

- En fil dr i pedagogik (anställd vid Linköpings universitet) undervisar 6 procent (ca 60 undervisningstimmar) av den totala utbildningsvolymen på dramapedagoglinjen.
- En fil lic i sociologi som dessutom är doktorand och har tenterat 75 poäng på teoridelen och är tjänstledig 50% från Högskolan i Skövde för att arbeta med sin avhandling. Samma person har också psykologexamen och en treårig utbildning i klinisk hypnosbehandling samt 160 poäng i psykologi, 40 poäng i teoretisk filosofi mm. Han undervisar 10 procent av den totala utbildningsvolymen (ca 100 undervisningstimmar) på dramapedagogutbildningen.

- En lärare är fil kand med huvudämnet litteraturvetenskap 3 betyg samt konstvetenskap, pedagogik och dramatik. Han är doktorand i litteraturvetenskap med teater som forskningsfält och har 10 poäng i forskningsmetodik och undervisar 28 procent (ca 280 undervisningstimmar).
- Utbildningsledaren som svarar för 38 procent, (ca 380 timmar) av undervisningen har en fil kand i teatervetenskap, drama och pedagogik, folkhögskollärarexamen 40 poäng från Linköpings universitet, specialpedagogexamen 60 poäng, kurs i vuxenpedagogik 20 poäng samt läser för närvarande 60 poäng pedagogik vid Linköpings universitet och en International Masters of Science degree in Human Services vid Springfield College i USA.

Dessutom medverkar andra lärare vid skolan mellan 5 och 20 timmar. Gästlärare medverkar från 3 till 31 timmar. Flera har akademiska grundexamina.

Kompetensutveckling

Det finns pengar avsatta för fortbildning. Femton procent av tjänsten används till fortbildning, forsknings- och utvecklingsarbete. En av drama-lärarna deltar i en mastersutbildning på ett och ett halvt år (se ovan).

Examensarbetet

Varje termin tränas de studerande att beskriva teori och metod. Det kulminerar i examensarbetet och förankras i fördjupningsprojektet den fjärde terminen. Ämnesvalet diskuteras termin 2. Då görs genomgångar av vad man forskat på inom ämnet på doktorandnivå och också vilka examensarbeten som gjorts i pedagogiskt drama. De studerande får kontinuerlig handledning. De har också handledningsgrupper där de läser och diskuterar varandras arbeten. Examensarbetet diskuteras vid ett seminarium med två opponenter, en expert och en som inte kan ämnet. Både examensarbetet och tankeprocessen fram till slutprodukten värderas.

Forskning/utveckling

Samtliga fyra lärare vid dramapedagogutbildningen har erfarenhet av forsknings- och utvecklingsarbete.

En av lärarna har arbetat med ett flertal utvecklingsprojekt och utredningar i Sverige inom ämnesområdet. Han har också varit delansvarig för utvecklingsarbete i barn- och ungdomsteater i Europa (Rencontre Européen de

Théâtre pour enfants) ett projekt med deltagande av ett 20-tal länder. Danmark 1985–86 och Luxemburg 1989–90.

En annan lärare har från 1974 deltagit i sju olika forskningsprojekt med Socialstyrelsen, Humanistisk-Samhällsvetenskapliga forskningsrådet, Skolöverstyrelsen (SÖ), Göteborgs universitet och Linköpings universitet.

Ytterligare en lärare har erfarenhet av utvecklings- och forskningsarbete genom uppdrag åt SÖ, Folkhögskolekommitténs sekretariat, Folkbildningsrådet och Linköpings universitet.

En av lärarna har arbetat med forsknings- och utvecklingsprojekt för Svenska Missionsförbundet, Skolöverstyrelsen, Nordiska Ministerrådet, Folkbildningsrådet, Röda korset och Svenska kyrkan.

Samverkan med universitet/högskola

Under våren 1996 har en veckokurs ”drama, pedagogik & forskning” givits på Ljungskile folkhögskola. Den har gjorts i samarbete med Linköpings universitet. Sökande och antagna till kursen ”Dramapedagogik, folkbildning och forskning, 21–40 poäng” (Linköpings universitet/Ljungskile folkhögskola) kan tillgodoräkna sig kursen för fortsatta studier vid universitetet.

Vid Linköpings universitet ges kursen ”vuxenpedagogik 20 p (21–40 p) med inriktning mot folkbildning/dramapedagogik” i samverkan med Ljungskile folkhögskola. För tillträde till kursen krävs allmän behörighet för högskolestudier och 20 poäng pedagogik eller motsvarande, exempelvis dramapedagogutbildning. Kontakter finns med dramainstitutioner och lärarutbildningar vid sju utländska universitet och högskolor i Norge, Danmark, Finland och USA.

Lokaler

En stor ändamålsenlig dramasal finns med ljus- och musikanläggning. I anslutning till dramasalen finns linjens teorisal, folkhögskolans bibliotek, arbetsplatser för grupparbeten samt dramaexpedition och lärarrum.

Bibliotek, litteratur

Biblioteket är öppet dygnet runt och det finns personal tillgänglig från 8.30 till 17.00 varje dag plus en kväll. Det finns ett hundratal läsarbetsplatser i

biblioteket, varav ca hälften fördelade på fyra mindre studierum. Det finns två datorer för litteratursökning (Internet ingår) och två studiebås med dator.

Styrelsen satsar på biblioteket. Budgeten är 250 000 kr för 18 månader och det finns ungefär 15 000 volymer och ett hundratal tidskrifter. Inom området drama och teater prenumereras på 8 tidskrifter, varav två internationella artikelsamlingar om dramapedagogisk forskning. Styrelse och ledning vinnlägger sig om att ge de studerande möjlighet att lära sig att söka och hitta information och de studerande är med och påverkar bok- och tidskriftsinköp.

Artikelsök finns, likaså BURK och Skolsök, Focus, Ljungskile folkhögskola m.fl. På Internet kan man t.ex. komma in på universitetsbiblioteket i Göteborg. De studerande tar datorkörkort och kan sedan söka själva. De har tillgång till Göteborgs universitetsbibliotek och kan lätt beställa därifrån.

Informationsteknologi

Uppkoppling till e-mail finns tillgänglig och det pågår installation av First Class program för distansutbildning i samverkan med Göteborgs universitet.

Förutom datorerna på biblioteket finns 18 Macintoshdatorer och 16 PC-datorer tillgängliga för de studerande. Dessutom finns två scanners. Förutom skriv- och layoutprogram finns till exempel flera program för musikredigering. En Mac har full anslutning till Internet.

För personalen vid folkhögskolan, främst lärare och administratörer finns ytterligare ett antal datorer.

Internationalisering

Kontakter finns med sex internationella nätverk och grupper som International Drama and Education Association (IDEA), IDEA Research Group, The National Association for Drama in Education, Australien, Nordisk dramalärargrupp osv. En av lärarna har föreläst och undervisat i den internationella amatörteaterorganisationen IATA/AITA:s gren "Drama in Education" i Österrike och Irland, England, Holland och Danmark.

3.4 Edelviks folkhögskola

Allmän beskrivning

Svenska kyrkan i Luleå stift är huvudman för Edelviks folkhögskola som startade 1941. I början fanns en treårig allmän linje som motsvarade realskolan. De flesta av eleverna blev poliser, lärare och sjuksköterskor.

I mitten av sjuttioalet tillkom specialkurser som till exempel en tvåårig konsthantverksutbildning. En ettårig teaterlinje startade samtidigt. Vissa kurser var förberedande för högskolestudier.

I slutet av åttiotalet kom dramapedagogutbildningen. Den passade väl in i folkhögskolans profil bland annat tillsammans med teaterlinjen. Den pedagogiska profilen stärktes av att kyrkan ungefär samtidigt ville förlägga annan pedagogisk utbildning, ett ”Pedagogiskt profilår” för församlingsassistenter till Edelviks folkhögskola.

Den allmänna linjen som är ett till tre år beroende på förkunskaper kan ge gymnasiekompetens. Den har två grenar, en med informationsteknik och data samt en med konsthantverk.

Det finns också fortbildningskurser för församlingsassistenter och andra samverkanskurser med Svenska kyrkan. En lång kurs för afatiker finns, i vilken pedagogiskt drama används som metod. Samtliga utbildningar finns i ett sammanhang och stöttar varandra. Dramalärarna undervisar på afaslinjen och i mån av tid på teaterlinjen. De blivande dramapedagogerna är väl integrerade i verksamheten.

Det finns 127 elever på långa kurser och 13 fast anställda lärare, de flesta med full tjänst. Ingen av dessa har genomgått forskarutbildning.

Dramapedagogutbildningen

Dramapedagogutbildningen på Edelviks folkhögskola startade år 1989. Antalet studerande är för närvarande 14 som alla går andra året. Antagning sker vartannat år med 16 elever.

Utbildning

Utbildningen är organiserad i block där vissa av blocken är inriktade mot olika yrkesområden som Drama med barn 2 poäng, Drama i skolan 5 poäng, Drama i vårdsektorn 5 poäng, Drama i kultur/fritidssektorn 5 poäng, teater 9 poäng, Arbetsmarknadsblock 3 poäng. Andra block är Pedagogik 2 poäng, Dramapedagogisk teori 2 poäng, Forskningsmetodik 2 poäng.

Lärarkompetens och ämnesdjup

Två ordinarie lärare med vardera 75 procents tjänst undervisar på dramapedagoglinjen. Ordinarie lärare har ett kursföreståndaransvar. En samordning sker fortlöpande mellan lärarna för att ge kontinuitet och helhet i undervisningsprocessen. Ordinarie lärares kompetens nedan.

- Drama/Teaterlinje ett läsår vid Nordiska folkhögskolan
 - Dramapedagogutbildning vid Västerbergs folkhögskola
 - Pedagogik 20 poäng
 - Barnkultur 20 poäng
 - Pedagogiskt drama vid Högskolan i Gävle/Sandviken 60 poäng
 - Bildkursen (mediapedagogik) vid Årstagårdens folkhögskola ett läsår
 - Folkhögskollärlinjen 40 poäng
-
- Barnteaterledarutbildning (Östersunds kommun)
 - Intern fortbildning vid Östersunds teaterverkstad
 - Kurser vid Teaterskolen Graasten/Danmark
 - Pedagogik 20 poäng
 - Sociologi 20 poäng
 - Kulturarbetarlinjen vid Umeå universitet 120 poäng
 - Folkhögskollärlinjen vid Linköpings universitet 37 poäng

Dessutom undervisar, liksom på de andra två folkhögskolorna, ett antal gästlärare fem till trettio undervisningstimmar vardera. Några av gästlärarna kommer från de andra två dramapedagogutbildningarna. Dramapedagogutbildningarna på Edelviks och Västerbergs folkhögskolor har en gemensam temavecka varje läsår där studerande och lärare deltar.

Kompetensutveckling

För hela personalens kompetensutveckling finns 150 000 kronor avsatta. Dramapedagogutbildarna har också 15 000 kronor avsatta för handledning.

Examensarbetet

Förberedelserna för examensarbetet börjar första året. Ämnet för examensarbetet och problemformuleringen ska vara klar under våren detta år. Examensarbetet ska vara relaterat till drama. Varje elev får 14 timmar praktikbesök och i samband med detta också uppsatshandledning av någon av dramalärarna. Examensarbetet redovisas med opponent. Opponentens uppgift är att reflektera och komma med konstruktiv kritik.

Samverkan med universitet/högskola

Inledande kontakter har tagits med lärarutbildningen vid Umeå universitet.

En av lärarna har tjänstgjort vid 8-poängskurser i drama vid Umeå universitet, haft gästläraruppdrag vid Trondheims universitet samt undervisat på fritidsledar- och fritidspedagogutbildningarna i Östersund.

Lokaler

En rymlig och ändamålsenlig dramalokal finns. Utrustning, bland annat scenbelysning, delas med teaterlinjen som har en egen lokal i samma hus.

Bibliotek, litteratur

I Edelviks bibliotek finns ca 8 500 bokvolymmer. Det traditionella kartoteket håller på att överföras till LIGOBIB.

Anslaget för böcker är 50 000 kr per år och för tidskrifter 20 000 kr. Nordisk dramapedagogisk tidskrift finns samt fem teatertidskrifter.

Det är gångavstånd till kommunens bibliotek där barnlitteratur kan lånas. Eleverna kan också låna från Skellefteå kommunbibliotek från den ena dagen till den andra. Närheten till universitetsbiblioteket i Umeå är en viktig tillgång som också är lättillgänglig via LIBUM, Umeå universitetsbiblioteks datorsystem.

Informationsteknologi

Lärare och studerande vid folkhögskolan har tillgång till en datasal med 15 datorer samt två klassrum med 6 respektive 2 datorer. I biblioteket finns en dator med ordbehandlingsprogram. Det finns också datorer i anslutning till lärarnas arbetsrum. Uppkoppling till Internet och e-post finns för lärare och studerande.

Internationalisering

De senaste åren har Edelviks folkhögskola medverkat i projektet "Björnkramen". Ett trettiotal 12–13-åringar och deras lärare, från Tjernikov i Vitryssland, vistas i Burträsk en månad varje vår. Då har bland annat dramapedagogstuderande arbetat med dessa barn.

Utländska gäster och föreläsare inbjuds varje år.

4 Prövning av examensrätt

Utgångspunkten för vår bedömning är att styrelserna för de tre folkhögskolorna har lämnat en gemensam ansökan om examensrätt. Ett gemensamt utbildningsråd finns liksom en gemensam utbildningsplan och en gemensam litteraturlista. Antagningen är också samordnad. Däremot upprättas lokala kursplaner.

Genom att utbildningen är förlagd till tre olika orter med geografiskt stora avstånd kommer vissa lokala förutsättningar att få betydelse för utbildningens kvalitet vid de olika folkhögskolorna. Det gäller lärarkompetens, kompetensutveckling, samarbete med högskola/universitet, examensarbeten och studiemiljö.

På följande områden ser vi inga problem. *Lokalerna* är överlag mycket bra, *informationsteknologin* är på en tillfredsställande nivå och de *internationella kontakterna* inom ämnesområdet är väl utbyggda. *Behörighets- och antagningskraven* ligger på en hög nivå och antagningen genomförs med stor noggrannhet.

Praktikens organisation ser något olika ut på de tre folkhögskolorna men är på samtliga orter relevant. Adekvata krav finns på *praktikhandledarna* vad gäller utbildning och erfarenhet. På varje folkhögskola inbjuds handledarna till ett par dagars seminarium inför starten av den första längre praktikperioden.

När det gäller *biblioteken* är bilden något mer komplicerad. Om man ser till antalet volymer och tidskrifter som finns i hyllorna är biblioteken inte på högskolenivå, men med tanke på datoriseringen är nivån acceptabel under förutsättning att man fortsätter att bygga ut den.

Utbildningen som helhet förefaller hålla hög kvalitet, bland annat med sin fokusering på ledarskap, grupp och individ.

Nedan diskuterar vi några områden som vi finner problematiska när det gäller examensrätt för högskoleexamen.

Det första området gäller *lärarkompetensen*. Vad beträffar beprövad erfarenhet bedömer vi kompetensen som god till mycket god på utbildningen som helhet. När det gäller den vetenskapliga kompetensen är variationerna stora mellan dramapedagogutbildningarna vid de tre folkhögskolorna.

På Ljungskile folkhögskola finns två lärare med omfattande timanställning som har forskarutbildning, en fast anställd lärare som går på forskarutbildning samt en fast anställd som går på mastersutbildning. På Västerbergs folkhögskola finns fyra fast anställda lärare varav ingen har forskarutbildning. En timanställd lärare är doktorand vid Uppsala universitet och anställd vid Högskolan Dalarna och ytterligare en timanställd har en amerikansk mastersutbildning. På Edelviks folkhögskola finns två fast anställda lärare med kompetens motsvarande högskoleadjunkt och ingen har forskarutbildning. Vid sidan av de fast anställda lärarna och de timarvoderade anlitas gästföreläsare som i flera fall har forskarutbildning.

Om detta hade varit ett samordnat program hade lärarkompetensen varit tillräcklig dvs om samtliga studerande hade fått del av den samlade lärarkompetensen.

Om man betraktar lärarnas vetenskapliga kompetens är den enligt vår bedömning tillräcklig på Ljungskile, i underkant vid Västerberg och otillräcklig på Edelvik.

Kompetensutveckling ur yrkessynvinkel finns för alla folkhögskolorna. Ljungskile har viss forskningsmässig kompetensutveckling genom att en av lärarna går en mastersutbildning och en är antagen till forskarutbildning.

Vid Ljungskile och Västerbergs folkhögskolor finns en del *forskningsanknytning* i form av enstaka projekt som lärarna deltar i. De deltar också i forskarkonferenser utomlands samt inbjuder forskare som gästlärare. Det senare gäller även lärarna vid Edelviks folkhögskola.

Vad beträffar *samverkan med högskola/universitet* fördes i februari 1993 förberedande diskussioner om samverkan mellan Ljungskile folkhögskola och Linköpings universitet gällande fortbildning för dramapedagoger. Medverkande var föreståndaren för Vuxenutbildarcentrum, Linköpings universitet, rektor vid Ljungskile folkhögskola och utbildningsledaren för dramapedagogutbildningen vid Ljungskile folkhögskola.

I maj samma år tillsattes en arbetsgrupp med lärarrepresentanter från dramapedagogutbildningarna vid Edelviks, Ljungskile och Västerbergs folkhögskolor samt prefekten vid Kulturpedagogen på Högskolan i Gävle/Sandviken och föreståndaren från Linköpings universitet. Arbetsgruppens uppgift är att organisera diskussionerna kring utbildningen och arbeta fram underlag för en framtida samverkan. Vid ett sammanträde i november 1993 föreslogs att Västerbergs folkhögskola skulle föra diskussionerna vidare med Högskolan i Gävle/Sandviken och att Ljungskile folkhögskola skulle samarbeta med Linköpings universitet.

Ljungskile har nu samarbete med Linköpings universitet och i viss mån med Göteborgs universitet. Västerberg har samarbete med Gävle/Sandviken. Genom den doktorand som undervisar på dramapedagogutbildningen finns kontakt med Högskolan Dalarna. Edelvik har för närvarande inget samarbete, men inledande kontakt har tagits med Umeå universitet.

Ett *vetenskapligt råd* är under bildande. Rådets uppgift är ”att fortsätta samarbetet gällande dramapedagogutbildningen och fortbildningen i dess nuvarande form samt att utveckla utbildningen och dess anknytning till forskning”. Rådet ska sättas samman av representanter för institutionsledning, forskare och undervisare vid institutionen för pedagogik och psykologi vid Linköpings universitet och institutionen för kulturpedagogik vid Högskolan i Gävle/Sandviken samt av representanter för skolledning och undervisande lärare vid dramapedagogutbildningarna vid Edelviks, Ljungskile och Västerbergs folkhögskolor.

Vid Linköpings universitet ges *möjligheter till fortsatta studier* genom kursen ”vuxenpedagogik 20 p (21–40 p) med inriktning mot folkbildning/dramapedagogik” i samverkan med Ljungskile folkhögskola. För tillträde till kursen krävs allmän behörighet för högskolestudier och 20 poäng pedagogik eller motsvarande, exempelvis dramapedagogutbildning.

Studiemiljön är splittrad. Geografiskt befinner sig de tre olika utbildningarna på stora avstånd från varandra. Även om alla tre utbildningarna lades ihop rör det sig om en liten miljö och andra högskolekurser är sällsynta. Den enda av folkhögskolorna som har annan utbildning jämställd med högskoleutbildning är Ljungskile med fritidsledarutbildning och religionsvetenskaplig utbildning. Det gör att det blir problem med att få både tillräckligt ämnesdjup och tillräcklig ämnesbredd. Antalet studerande varierar från 14

studerande på Edelvik, 18 studerande i Ljungskile och 32 i Västerberg.

Den konstnärliga sidan av dramapedagogutbildningen är betydelsefull. Den stärks av de konstnärliga linjer eller linjer med konstnärliga inslag som finns vid de tre folkhögskolorna. Västerberg har en hantverkslinje och en musiklinje, Ljungskile har en musiklinje och en medialinje och Edelvik har en konsthantverkslinje och en teaterlinje. Vid folkhögskolorna i Ljungskile och Edelvik framhåller man att dramapedagogutbildningen påverkar de pedagogiska metoderna för övrig utbildning.

5 Förslag och motiveringar

5.1 Högskoleutbildning vid folkhögskola

Enligt förordningen om statsbidrag till folkbildningen (SFS 1991:977) ska statens stöd till folkbildningen ”syfta till att möjliggöra för människor att påverka sin livssituation och till att skapa engagemang för att delta i samhällsutvecklingen” (§ 2). I förordningen föreskrivs också att ”undervisningen skall anordnas så att den till form och arbetssätt tydligt skiljer sig från den som anordnas i det offentliga skolväsendet och högskolan” (§ 6). Det ges inga närmare preciseringar i någondera fallet. De för folkhögskolan utmärkande tre kategorierna kurser – allmänna kurser, specialkurser och yrkesinriktade kurser – öppnar för olika typer och möjligheter utan några direkta restriktioner. Frågan är om också högskoleutbildning ryms inom folkhögskolans ram.

Sedan 1979-07-01 har folkhögskolan enligt riksdagsbeslut ansvaret för fritidsledarutbildningen som då överfördes från högskolan till folkhögskolan. I prop 1978/79:100 bil 12 konstaterar föredragande statsråd att fritidsledarutbildningen ”är av sådan karaktär att den skall anses jämställd med högskoleutbildning” (s 649). Både utbildningsutskottet och riksdagen ställde sig utan debatt bakom förslag och uttalanden. En konkret bekräftelse på denna uppfattning är att de studerande på denna utbildning alltsedan dess har haft rätt till studiestöd såsom för högskolestudier och att officiella dokument beskriver utbildningen som jämställd med högskoleutbildning.

I prop 1990/91:82 om folkbildning tas fritidsledarutbildningen upp på nytt, eftersom folkbildningskommittén i sitt betänkande hade övervägt att föreslå att fritidsledarutbildningen skulle förläggas till högskolan men funnit övervägande skäl tala för att folkhögskolan också i fortsättningen skulle handha denna utbildning. Föredraganden delar i propositionen kommitténs uppfattning ”att folkhögskolorna är väl lämpade att handha denna uppgift” (s 26).

Diskussionen om folkhögskolan som lämplig anordnare av högskolemässig utbildning går tillbaka på folkhögskoleutredningens betänkande (SOU 1977:8). I kap 3 tar utredningen upp frågan om högskoleutbildning inom

folkhögskolan och redovisar en utförlig kartläggning av kurser med högskolekaraktär inom folkhögskolan. Utredningen konstaterar också att vissa kurser ska kunna höra till högskolan men samtidigt vara en del av folkhögskolans verksamhet. Vid sitt ställningstagande till utredningens förslag anför föredragande statsråd i prop 1977/78:100 bil 12 ”att viss utbildning vid folkhögskolor är av sådan karaktär att den bör betraktas som högskoleutbildning” (s 585).

Också påföljande år i prop 1978/79:100 bil 12 behandlas möjligheterna att vid folkhögskola anordna kurser som tillhör både folkhögskolan och högskolan. Utgångspunkten är folkbildningsutredningens förslag att grundläggande högskoleutbildning ska kunna anordnas av folkhögskola. Från remissvaren anför i prop bl.a. att ”vissa utbildningar, som musik- och drama-pedagogutbildning, i sak bör ses som högskoleutbildning men ändå anknyta till folkhögskolans traditioner” (s 637). Efter att ha konstaterat att fritidsledarutbildningen ”skall anses vara jämställd med högskoleutbildning” påpekar statsrådet att ”också andra utbildningar inom folkhögskolan kan komma att utvecklas till en nivå jämförbar med högskoleutbildning” (s 650).

Frågan om högskoleutbildning vid folkhögskola aktualiserades i en skrivelse från Skolöverstyrelsen 1984–12–15 där man bad om information från några folkhögskolor om de hade för avsikt att införa lokala utbildningslinjer, som skulle jämföras med högskoleutbildning. Samtidigt markerades i skrivelsen att vissa villkor måste vara uppfyllda om en utbildning skulle kunna anses vara jämförbar med högskoleutbildning. Villkoren preciserades i fem krav, nämligen:

1. allmän behörighet för högskolestudier,
2. vetenskaplig grund för utbildningen,
3. utbildningsplan i enlighet med högskoleförordningen,
4. linjenämnd för utbildningen,
5. lärarkompetens som för högskolan.

Sedan svar inkommit vände sig SÖ i brev 1985–10–25 till styrelserna för bl.a. Ljungskile och Västerbergs folkhögskolor och fäste särskilt deras uppmärksamhet på ”att det vid högskoleutbildning krävs behörighet av annat slag än för folkhögskollärartjänst”. Samtidigt erinrade SÖ om att beslut om tillgodoräknande av genomgången utbildning tas av varje enskild högskola.

På initiativ av styrelsen för folkbildningsrådet beslöts 1995 att utreda frågorna om folkhögskolekurser på högskolenivå. Resultatet redovisades i mars 1996 och gav vid handen att en rad folkhögskolekurser av folkhögskolorna själva uppfattades ligga på högskolenivå i eller utan samverkan med högskolorna. Riktlinjer utformades i samband härmed för genomförandet av statsbidragsberättigade folkhögskolekurser som samtidigt kunde ge möjligheter till högskolepoäng.

Det är uppenbart att utbildning med högskolekaraktär kan ingå i utbudet från folkhögskolorna och inte uppfattas stå i strid med dessas uppgift. Endast *en* utbildning av denna typ har hittills fått officiellt erkännande såsom jämförbar med högskoleutbildning, nämligen fritidsledarutbildningen.

Möjligheten att vid folkhögskola bedriva en utbildning som anses jämförbar med högskoleutbildning finns alltså och har en ganska lång tradition bakom sig. Däremot har denna utbildningsnivå inte markerats vare sig genom officiellt erkännande av dess status – utom vad gäller fritidsledarutbildningen – eller genom att någon folkhögskola fått rätt att använda beteckningen högskoleexamen.

5.2 Förslag och motiveringar

Ansökan gäller Högskoleexamen 80 poäng med inriktning mot pedagogiskt drama. Styrelserna vid Edelviks, Ljungskile samt Västerbergs folkhögskolor ansöker gemensamt om examensrätt för de dramapedagogutbildningar som finns vid dessa folkhögskolor.

Utgångspunkten för vår bedömning är, som förut nämnts, att de tre folkhögskolorna har lämnat en gemensam ansökan om examensrätt, att de har en gemensam utbildningsplan och samma behörighetskrav och antagningsregler för sökande osv.

Dramapedagogutbildningen håller generellt en hög kvalitet. Lokaler, informationsteknologi, de internationella kontakterna inom ämnesområdet, behörighets- och antagningskraven samt praktik och praktikhandledar-kompetens når, enligt vår bedömning, på samtliga platser upp till de krav som ställts för att utbildningen i dessa delar ska anses vara högskolemässig. Dock finns vissa problem inom andra delar av utbildningen när det gäller examensrätt för högskoleexamen.

Dramapedagogutbildningen finns på tre olika orter med stort geografiskt avstånd och med olika lokala förutsättningar. Lärarkompetensen varierar på de tre folkhögskolorna när det gäller forskarkompetens. Samma sak gäller lärarnas vetenskapliga kompetensutveckling och forskningsanknytningen. Samverkan med högskola/universitet har kommit olika långt på de tre platserna.

Om utbildningen hade varit mer samordnad eller lokaliserad till en plats med samma resurser, hade lärarkompetensen med den förstärkning som sker från universitet och högskola, varit tillräcklig. Då borde examensrätt 80 poäng kunnat ges för högskoleexamen med inriktning mot pedagogiskt drama under två förutsättningar:

- Att ett för de tre utbildningarna gemensamt vetenskapligt råd inrättas, såsom nu planeras. I detta vetenskapliga råd ska i så fall ingå minst två representanter med doktorsexamen. Till detta vetenskapliga råds ansvarsområde ska bl.a. höra examensarbeten, övrig examination och forskningsanknytning.
- Att kompetensutveckling med sikte på doktorsexamen ska finnas för lärare som ej har forskarutbildning.

Bilaga:

Högskoleverkets yttrande

HÖGSKOLEVERKET

National Agency for Higher Education

Birger Jarlsgatan 43

Box 785 I, S-103 99 Stockholm

Tfn/Phone: +46 8 453 70 00

Fax: +46 8 453 70 50

Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Bedömnings och
utredningsavdelningen
Britta Lövgren

YTTRANDE

1997-02-03

Regnr 64-1964-95

Ansökan rörande examensrätt för dramapedagog- utbildningar vid tre folkhögskolor

(Remiss 1995-12-20, dnr U94/2131/UH)

Ärendet

Utbildningsdepartementet har genom ovan angivna remiss anmodat Högskoleverket att yttra sig över ansökan från styrelserna vid Edelviks, Ljungskile samt Västerbergs folkhögskolor om att de dramapedagogutbildningar som finns vid dessa folkhögskolor får examensrätt gällande högskoleexamen med yrkesinriktning, 80 poäng.

Högskoleexamen med yrkesinriktning, 80 poäng finns inte som examen i examensordningen. Högskoleverket har tolkat ansökan som att den avser högskoleexamen 80 poäng med viss inriktning, i detta fall inriktning mot pedagogiskt drama.

För beredning av Högskoleverkets yttrande har verket anlitat följande personer som sakkunniga: fil dr Astrid Pettersson, Lärarhögskolan i Stockholm, och fil dr Anita Lindvåg, Växjö. Fd universitetskanslern professor Carl-Gustaf Andrén, Lund, har fungerat som rådgivare åt de sakkunniga. Projektledare har varit fil kand Kerstin Ek, Ekarna konsult ab.

De sakkunniga har granskat ansökan och annat underlagsmaterial. Vid besök på de tre folkhögskolorna har de haft överläggningar med ledning och lärare och samtalat med studerande. De har också granskat lokaler och utrustning.

De sakkunniga har 1996–12–20 överlämnat sitt yttrande till Högskoleverket. Yttrandet bifogas.

Sakkunnigytrandet

Utgångspunkt vid prövningen har varit att styrelserna för de tre folkhögskolorna har lämnat en gemensam ansökan om examensrätt.

De sakkunniga har i prövningen utgått från de kriterier för bedömning av examensrätt som etablerats i samband med tidigare examensrättsprövningar.

De sakkunniga anser att dramapedagogutbildningen generellt håller en hög kvalitet vad gäller exempelvis lokaler, informationsteknologi, praktik och praktikhandledarkompetens. De konstaterar dock att den geografiska spridningen och de varierande lokala förutsättningarna för utbildningen orsakar problem. Dessa problem rör framför allt lärarkompetens och kompetensutveckling samt samverkan med högskola/universitet. De sakkunniga menar vidare att om utbildningen hade varit mer samordnad eller lokaliserad till en plats med samma resurser, hade lärarkompetensen med den förstärkning som sker från universitet och högskola, varit tillräcklig. Examensrätt borde då kunnat ges för högskoleexamen med inriktning mot pedagogiskt drama under förutsättning att två villkor varit uppfyllda. Det ena villkoret är inrättandet av ett för de tre utbildningarna gemensamt vetenskapligt råd. I detta råd skall ingå minst två representanter med doktorsexamen. Till det vetenskapliga rådets ansvarsområde skall bl.a. höra examensarbeten, övrig examination och forskningsanknytning. Det andra villkoret är att kompetensutveckling med sikte på doktorsexamen skall finnas för lärare som ej har forskarutbildning.

Sakkunniggruppens slutsats är att, mot bakgrund av de ovan nämnda problemen med utbildningen, den inte kan rekommendera att examensrätt ges generellt. En möjlighet till examensrätt skulle enligt de sakkunniga kunna föreligga i framtiden om de ovan nämnda villkoren är uppfyllda och en närmare samverkan mellan utbildningarna byggs upp, bl.a. genom utnyttjande av multimedia både i utbildningen och vid planering och

uppläggnig av verksamheten. De sakkunniga framhåller avslutningsvis att utbildningen vid Ljungskile folkhögskola i nuläget har en sådan högskolemässig karaktär att förutsättningar finns för att erhålla examensrätt för denna.

Högskoleverkets ställningstagande

Högskoleverket instämmer i de sakkunnigas bedömning att någon examensrätt inte kan rekommenderas. Högskoleverket vill dessutom särskilt betona vikten av att det finns fast anställda lärare med hög kompetens, dvs. doktorsexamen. Vid de prövningar av rätt att ge högskoleexamen i teologisk utbildning som tidigare genomförts (se rapporterna De frikyrkliga seminarierna som högskolor – en utredning, Kanslersämbetets rapport 1993:1 och Teologisk utbildning vid frikyrkliga seminarier och vid Umeå universitet, Högskoleverkets rapportserie 1996:15R) har denna aspekt betonats bl.a. med hänsyn till betydelsen av en kritisk och kreativ studiemiljö och för att stabiliteten i verksamheten skall kunna säkerställas. Högskoleverket anser vidare att en högskolemässig utbildning förutsätter en ledning med ett samlat ansvar för utbildningen. Av ovan nämnda skäl drar Högskoleverket slutsatsen att de tre folkhögskolorna i dagsläget varken samlat eller enskilt uppfyller kraven för examensrätt.

Högskoleverket föreslår att ansökan om examensrätt för högskoleexamen 80 poäng med inriktning mot pedagogiskt drama avslås.

Detta ärende har avgjorts av generaldirektören efter föredragning av utredaren Lövgren. Därjämte har närvarit avdelningscheferna Fritzell, Hedvall, Jalling, Kälvmemark, Nordberg, Rydén Bergendahl samt kanslichefen Zune.

Agnetta Bladh

Britta Lövgren

Kopia:

Ljungskile folkhögskola

Edelviks folkhögskola

Västerbergs folkhögskola

Sakkunniggruppen